

DAVE
BRUBECK
- u povodu 100.
obljetnice rođenja

davor hrvoj

Davea Brubeck (1920.-2012.) jedan je od vodećih američkih umjetnika bio je veleposlanik dobre volje američkog Ministarstva vanjskih poslova, a u tom je duhu nastavio djelovati i nakon „službenog mandata“. Godine 1958. bio je na svjetskoj turneji koja je potrajala 120 dana. Svirao je u Europi, u Poljskoj, i to prije željezne zavjese, Turskoj, Iranu, Iraku, Afganistanu, Istočnom i Zapadnom Pakistanu, Indiji i mnogim drugim zemljama. Kao veleposlanik snimio je album „Vocal Encounters“ s Louisom Armstrongom, Jimmyjem Rushingom, Carmen McRae, Tonyjem Bennetom, vokalnim triom Lambert, Hendricks & Ross, te Peter, Paul & Mary.

Za izniman doprinos američkoj i svjetskoj umjetnosti primio je mnogobrojna priznanja i nagrade, među ostalim Grammyja za životno djelo, nagrade „Benjamin Franklin“, „National Medal of the Arts“, „Smithsonian Medal“ i nagradu „BBC Jazz za životno djelo“. Uvršten je u „Hall of Fame“ časopisa „Down Beat“ i dobio je zvijezdu na Hollywoodskoj stazi slavnih (Walk of Fame). Dobitnik je počasnih doktorata brojnih američkih, kanadskih, engleskih i njemačkih sveučilišta. Osim toga, Clint Eastwood je producirao prigodni dokumentarni film „Dave Brubeck: In His Own Sweet Way“.

Neshvaćeni avangardist

Davidu Warrenu Brubecku (1920.-2012.) upravo je klasična izobrazba pomogla u razvoju vlastitog jazz jezika, što mu je preporučio i Darius Milhaud kod kojeg se usavršavao. Na jazz sceni djeluje od druge polovice 1940-ih godina. Nastupao je na najpoznatijim svjetskim pozornicama. U prvoj polovici pedesetih godina prošloga stoljeća Brubeck je stekao iznimnu popularnost brojnim nastupima po američkim školama koji su objavljeni na poznatim pločama: „Jazz at Oberlin“, „Jazz Goes to College“ i drugima. Jedan od svojih najboljih albuma iz ranijeg razdoblja karijere, u DownBeatu ocijenjen s maksimalnih pet zvjezdica, „Jazz at the College of the Pacific“ snimio je krajem 1953. godine na nastupu na tom koledžu u Stocktonu na kojem je i sâm diplomirao. Uz njegova dugogodišnjeg suradnika, altsaksofonista Paula Desmonda tada su u njegovu kvartetu svirali kontrabasist Ron Crotty i bubnjar Joe Dodge. Iako je Brubeck, osim kao klavirist, u kasnijem razdoblju bio iznimno cijenjen i kao skladatelj, na ovom albumu izvodi isključivo standarde.

Sredinom 1950-ih članovi njegova najpoznatijeg i najdugovječnijeg kvarteta, uz altsaksofonista Paula Desmonda, postali su bubnjar Joe Morello i kontrabasist Eugene Wright. Bio je to jedan od nauspješnijih jazz sastava toga doba iako se neprestano borio s poteškoćama uvjetovanih rasizmom. Naime, budući da je Wright bio afroamerikanac, Brubeck je u drugoj polovici 1950-ih otkazao mnogobrojne klupske i televizijske nastupe ne želeći popustiti rasističkim pritiscima organizatora i vlasnika klubova da ga zamijeni bijelcem.

U jednom od razgovora zamolio sam ga da se prisjeti suradnje s njima, ali on je razgovor skrenuo na drugu temu. „*Bila su to uzbudljiva vremena, ali ti govoriš o 1950-ima i 1960-ima, a prava su uzbuđenja počela još sredinom 1940-ih*”, rekao je. „*Godine 1946. utemeljio sam oktet u kojem je svirao Desmond. Bio je to izvrstan sastav, iznimno avangardan, njegova je glazba prethodila mnogim strujama koje su se poslije razvijale u jazzu. Svirali smo glazbu koja je bila ispred našeg vremena. Poslije, 1949. formirao sam trio koji je također bio iznimno uspješan.*“ Prigodom našeg sljedećeg susreta, nekoliko mjeseci poslije, pokazao sam mu album iz ranog razdoblja o kojem je govorio, a koji sam nabavio u međuvremenu. „*To je taj! Uspio si ga nabaviti! Pa to je sjajno! Pogledajte!*”, doviknuo je supruzi, glazbenicima iz skupine i menadžeru s oduševljenjem im pokazujući album „Dave Brubeck Octet“ sa snimkama iz 1940-ih i nastavio: „*Na tom je albumu zabilježena glazba koja je tada bila ispred svoga vremena. Bili smo neshvaćeni, ali svirali smo glazbu koju su poslije drugi preuzimali, promovirali ju kao svoju i na njoj stekli slavu.*”

Uspješan eksperiment

Album „Time Out“, snimljen 1959. godine sa spomenutim legendarnim kvartetom, najuspješniji je njegov album i jedan od najpoznatijih i najprodavanijih u povijesti jazz glazbe. Bio je to prvi album u povijesti jazz koji je ostvario prodaju veću od milijun primjeraka. Za taj je album Brubeck, poznat po sklonosti prema eksperimentiranju, priredio sedam skladbi od kojih svaku u drukčijem metru. Upravo zahvaljujući tom albumu, kao i onima koji su uslijedili, njegov je kvartet bio jednim od nauspješnijih jazz sastava šezdesetih. Jedina skladba koja nije iz njegovog pera je „Take Five“ Paula Desmond. Ironično je da je upravo ta skladba,

iako je većinu repertara za kvartet skladao Brubeck, postala najvećim hitom, jazz standardom i svojevrsnom himnom sastava, premda ju Desmond nije skladao s tom namjerom. Naime, želio je jedino napisati skladbu kojom će se bubnjar Joe Morello predstaviti kao solist. Osim nje, osebnjuošću i iznimnom ljepotom odlikuje se i Brubeckova skladba „Blue Rondo a la Turk“, a i većina ostalih su potencijalni hitovi koji to nisu postali upravo jer su bili zasjenjeni ovim dvjema skladbama.

Nakon velikog uspjeha albuma „Time Out“ Brubeck je s istim kvartetom snimio seriju albuma u istom stilu, eksperimentirajući s metrom. Dvije godine kasnije objavio je ploču „Time Further Out“. Iako je za nju snimio još nekoliko atraktivnih skladbi, primjerice „It's a Raggy Waltz“, „Unsquare Dance“ i „Charles Matthew Hallelujah“, ona, kao ni jedna druga njegova ploča, nije postigla takvu popularnost kao „Time Out“. Eksperiment je nastavio izdanjem albuma „Countdown: Time in Outer Space“ 1962. godine. Taj je album, koji je danas jako teško nabaviti, jedno od nepravedno zapostavljenih Brubeckovih djela. Iako na njemu nema tema koje bi postale hitovi, sve su izvedbe ujednačene, ističu se liričnošću i uvjerljivim improvizacijama, posebice Paula Desmond, kao uostalom i na svim drugim albumima. U to vrijeme Brubeck je snimao nekoliko albuma svake godine, među njima i neke koji se nadovezuju na spomenute utjecaje: „Time Changes“, „Brubeck Time“ i druge. Jedan od važnijih je „Time In“ što ga je s istim sastavom snimio 1965. godine. Na albumu sastav izvodi osam Brubeckovih skladbi od kojih se ni jedna ne izdvaja kao potencijalni hit, ali i dalje donosi iznimnu ljepotu i prepoznatljiv zvuk predstavljajući *west coast* ili *cool jazz* u njegovu najboljem izdanju. Iako neuobičajene za jazz toga doba, izvedbe su zahvaljujući maštovitosti i kreativnosti bile toliko atraktivne da ih je publika prihvatila, a i danas zvuče svježije, inovativno, zamamno i

intrigantno. Karakteristične za ova izdanja su lijepe omotnice koje sadrže radove poznatih slikara, primjerice Neila Fujite, Joana Miroa, Franza Klinea i Sama Francisa.

Brubeck je u to doba razrađivao zamisli zasnovane na glazbenim elementima što ih je usvajao proučavajući glazbu raznih naroda tijekom putovanja diljem svijeta. To nedvosmisleno poručuje i nazivima albuma: „Jazz Impressions of the U.S.A.“, „Jazz Impressions of Eurasia“ i „Jazz Impressions of Japan“, ali i nekih djela, primjerice „Ode to a Cowboy“, „Calcutta Blues“, „Osaka Blues“, „Koto Song“, „Maori Blues“, „Castilian Drums“ i „Iberia“. Primjerice CD „Bravo! Brubeck!“ donosi koncertne snimke što ih je ostvario tijekom triju nastupa 1967. godine u Meksiku. Njegovu legendarnom kvartetu tom su se prigodom pridružili meksički glazbenici bongoist i konga bubnjar Salvador „Rabito“ Agueros i gitarist Benjamin „Chamin“ Correa. Od ostalih njegovih albuma ovaj se razlikuje po repertoaru koji je uvjetovao drukčiji zvuk i pristup. Naime, osim Brubeckove skladbe „Nostalgia De Mexico“, sve su ostale tradicionalne ili skladbe latinoameričkih autora u njegovim aranžmanima. Zanimljivo je čuti kao zvuče svima poznate „Besame Mucho“ ili „La Bamba“ u jazz obradama i izvedbama velikana. Ploča „Time Changes“ iz 1963. donijela je još jednu novinu. Naime, u šesnaestominutnoj izvedbi skladbe „Elementals“ Brubeckovu se kvartetu pridružio simfonijski orkestar, što je rezulturalo djelom bliskom tada aktualnom *third stream* žanru.

Radoznavo dijete

Iako je najviše albuma snimio sa svojim stalnim postavama, Brubeck je ostvarivao povremene suradnje s uglednim *jazzistima*. Jedan od njih bio je klarinetist Bill Smith koji je zauzeo značajno mjesto u njegovoj karijeri.

Naime, on je s njim svirao na samom početku, u čuvenom oktetu iz četrdesetih, a povremeno i do kraja karijere. Brubeck je početkom 1970-ih značajnu suradnju ostvario s Gerryjem Mulliganom s kojim je snimio kultne albume „Live at the Berlin Philharmonie“, „The Last Set at Newport“ i „We're All Together Again for the First Time“. Uz njih u kvartetu su svirali kontrabasist Jack Six i bubnjar Alan Dawson. Vodio je i skupinu u kojoj su svirala njegova tri sina: trombonist i basist Chris, bubnjar Dan i klavirist i orguljaš Darius.

Tijekom bogate diskografske karijere Brubeck je snimio više od sto trideset albuma, ali relativno malo kao solo izvođač. Među njegovim poznatijim solo albumima su „Brubeck Plays Brubeck“, „Plays and Plays and...“, „Christmas“, „Just You, Just Me“, „One Alone“, „Private Brubeck Remembers“ i „Indian Summer“. Odsvirane uglavnom u melankoličnom ugođaju, te izvedbe nastale u dahu, nadahnute dojmovima što ih je upijao u trenutku snimanja, predstavljaju Brubecka kao duboko emotivnog glazbenika, improvizatora nepresušnih ideja i velike sviračke vještine, što omogućuje spontanost i tečnost svirke, a izvedbe djeluju opušteno, nonšalantno, nepretenciozno, i to je njihova najveća kvaliteta.

Brubeck je skladao mnogobrojna djela, od kojih su neka postala *jazz* standardima, primjerice „Blue Rondo a la Turk“, „The Duke“ te „In Your Own Sweet Way“ koja je pretrpjela šezdesetak različitih verzija. Između ostalih, primjerice Milesa Davisa ili Billa Evansa, često ju je svirao i naš poznati *jazz* glazbenik, trubač, krilničar, skladatelj, aranžer i vođa *jazz* orkestra Ladislav Fidri. Brubeckove skladbe su u osnovi bile samo skice, predložak za improvizaciju, pisane bez velikih pretenzija da postanu hitovi. U njima se snažno osjeća klasična glazbena naobrazba, ali i tradicija klavirskog *jazza*, posebice Fatsa Wallera i Dukea Ellingtona. Osim *jazza*, skladao je orkestralnu glazbu i surađivao sa simfonijskim orkestrima.